

Denne lille indledende tekst er et bud på en afgrænsning af disciplinen filosofi. Et fag - eller en videnskab - er normalt defineret ved et genstandsområde, den faget beskæftiger sig med, og nogle metoder, den måde, der arbejdes på i faget. I det nedenstående sættes genstandsområdet til alt, der kan erkendes og metoderne til begrebsanalyse og argumentation. Filosofien sættes også i forhold til videnskaber generelt, der også benytter sig af begreber og argumentation, men har et snævre sigte (fagvidenskab) og kunsten, der ikke i første omgang benytter begreber og argumentation, men i mange tilfælde har sammen mål som filosofien.

Hvad er filosofi?

Det er ikke så ligetil at besvare spørgsmålet om, hvad filosofi er. Problemet er, at filosofi ikke beskæftiger sig med et bestemt genstandsområde, som fx. biologien, der undersøger det levende, eller som psykologien, der undersøger mennesket, eller som historien, der har kulturens og samfundenes udvikling til genstand. Men så må filosofien jo afgrænses eller defineres på en anden måde end ved at angive dens genstandsområde. Skal man forsøge at give en sådan definition på filosofi, må man være opmærksom på, at det i sig selv er en filosofisk diskussion, hvad en definition er, men tager vi en af de ældste og stadig meget udbredte opfattelser af, hvilke krav man kan stille til en definition, er det en oplysning om, hvilken slags fænomener genstanden tilhører, og hvad der er det særlige ved denne genstand til forskel fra andre fænomener, der tilhører samme slags eller type. Skal man give en sådan definition (per genus et differentiam¹) af filosofi, må man sige, at *filosofi er den form for erkendelsesmæssig aktivitet, der forsøger at besvare spørgsmål om helheden - dvs. verdens- og livsanskuelsesmæssige spørgsmål - på en argumenterende eller i altfald begrebsmæssig og rationel måde.*

Verdensanskuelsesspørgsmål drejer sig om vores antagelser om virkeligheden: Hvilke slagsting findes der? Hvad er tid og rum? Hvad er et menneske? Livsanskuelsesspørgsmål drejer sig om handlings- og livsorienterende ideer: Hvad kommer det an på i tilværelsen? Hvordan skal man leve sig liv?

...

[D]er må også skelnes mellem filosofien og de andre former for erkendelsessøgning, der findes i vores kultur: videnskab, kunst, og den bearbejdning af moral- og retsforestillinger, som sker i mere eller mindre afgrænsede grupper eller institutioner.

Videnskaberne er på helt samme måde som filosofi bundet til kravet om en begrebsmæssig og argumenterende fremgangsmåde, men beskæftiger sig altid med afgrænsede områder af virkeligheden, hvor filosofien søger helhedsforståelse. Samtidig rummer enhver videnskab til forskel fra filosofien en på erfaringen baseret virkelighedsudforskning. Men naturligvis er der en flydende overgang mellem filosofi og videnskab, for så vidt som grænsen mellem del og helhed er

¹ Efter art og forskel

flydende, og for så vidt som filosofien naturligvis også beskæftiger sig med den empiriske afdækkende videnskab.

Kunsten søger ligesom filosofien at bidrage til besvarelsen af verdens- og især livsanskuelsesmæssige spørgsmål, men dens tilgang til og fremstilling af det erkendte er ikke begrebsmæssig og argumenterende. I kraft af sin anskuelighed har kunsten altid sit tyngdepunkt i andre sider af den menneskelige åbenhed for verden, selv om de naturligvis kan inddrage det begrebsmæssige og det argumenterende - især litteraturen.

Bearbejdningen af moral- og retsforestillinger finder i vort samfund sted i den offentlige debat og derudover i mere afgrænsede ekspertgrupper. Også her er der - når drøftelserne sigter mod en helhedsforståelse - en flydende overgang til filosofien.

Hentet fra "Filosofien om mennesket", Pahuus, Mogens m.fl., Gjellerup & Gad 1989, s.7-8.